

Lapin maakuntamuseo

Toimintasuunnitelma

2025–2030

TOIMINTASUUNNITELMA 2025–2030

Lapin maakuntamuseo on alueellinen vastuumuseo, joka sijaitsee Rovaniemellä Arktikumissa. Museo esittelee alueen monimuotoista kulttuurihistoriaa ja luonnontieteellistä perintöä näyttelyissään, julkaisuissaan ja tapahtumissaan. Museon kokoelmat kattavat kulttuurihistorialliset ja luonnontieteelliset aiheet, ja kulttuuriympäristötehtävät ulottuvat arkeologiasta rakennettuun ympäristöön.

Museo toimii yhteisönsä luotettavana asiantuntijana ja muistin vaalijana, joka edistää kestävästä kehitystä ja eettisiä periaatteita. Museossa korostuvat yhteisöllisyys, paikallisuus, moniäänisyys ja rohkea ennakkoluulottomuus, mikä tekee siitä inspiroivan kohtaamispaikan kaikille Lapin kulttuuriperinnöstä ja luonnosta kiinnostuneille.

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Visio ja arvot	4
2. Toimintasuunnitelmaa ohjaavat museosäännöt ja sopimukset	5
3. Museon kuvaus	6
4. Kokoelmat	9
4.1. Kulttuurihistorialliset kokoelmat	
4.2. Luonnontieteelliset kokoelmat	
4.3. Arkeologiset aineistot	
4.4. Käsikirjasto	
4.5. Rovaniemen kaupungin lahjaesineet	
5. Dokumentointi ja tutkimus	11
6. Alueellinen toiminta	11
7. Näyttelyt	11
8. Yleisötyö	12
9. Tiedotus- ja julkaisutoiminta	14
10. Yhteistyöverkostot	15
11. Tulevaisuus	16

Liitteet

- A. Museon toimintaa ohjaavat säännöt (Rovaniemen vapaa-ajan ltk. 24.4.2019)
- B. Alueellisten vastuumuseotehtävien suunnitelma 2023–2026
- C. Lapin maakuntamuseon kokoelmapoliittinen ohjelma 2025–2030
- D. Lapin maakuntamuseon näyttelypoliittinen ohjelma 2025–2030

Johdanto

Tässä toimintasuunnitelmassa asetetaan tavoitteet Lapin alueellisen vastuumuseon kehittämiseksi ja toiminnalle vuoteen 2030 saakka. Museon toiminta perustuu seuraaviin arvoihin:

1. luotettava ja vastuullinen
2. yhteisöllinen ja osallistava
3. rohkea ja ennakkoluuloton

Museon visiona on, että se toimii yhteisönsä tukena ja edistää monipuolisesti pohjoisen kulttuuriperinnön tuntemusta ja arvostusta. Museo on dynaaminen luotettava asiantuntija, joka vastaa yhteiskunnallisen vaikuttavuuden haasteeseen ja käyttää vahvuuksiaan ja kykyjään kestäväen kehityksen tukemisessa. Museon dokumentointi- ja tutkimustoiminta tukee alueen kulttuuriperinnön säilyttämistä ja edistää tieteellistä tutkimusta yhteistyössä yliopistojen ja muiden toimijoiden kanssa. Alueellisten vastuumuseotehtävien suunnittelu ja toteutus ovat tärkeässä osassa museon strategiaa, ja niihin liittyy laaja-alaisia hankkeita.

Museon monipuoliset kulttuurihistorialliset ja luonnontieteelliset kokoelmat ovat toiminnan ydin ja ne palvelevat laajasti tutkimusta, näyttelyitä ja opetusta. Kulttuurihistorialliset kokoelmat painottuvat toisen maailmansodan Lapin tapahtumiin, jälleenrakennusaikaan, Lapin matkailuun ja lappilaiseen identiteettiin. Luonnontieteelliset kokoelmat esittelevät pohjoissuomalaista eliöstöä ja kivikokoelmaa. Omia arkeologisia kokoelmia ei ole, mutta saadut löydöt toimitetaan Museovirastoon. Kaikkien kokoelmien saavutettavuutta parannetaan, mikä tarkoittaa erityisesti Finna.fi -palvelun käyttämistä. Yhteistyötä muiden Lapin alueen museoiden kanssa tiivistetään yhteisellä alueellisella kokoelmapolitiikalla.

Museon näyttelytoimintaa kehitetään jatkuvasti. Se sisältää perusnäyttelyn säännöllisen päivittämisen. Näyttelyiden aineistoina käytetään ensisijaisesti museon omia kokoelmia ja tutkimusta. Museopedagogiikkaa ja yleisötyötä kehitetään tarjoamaan laadukkaita opetuspaketteja ja työpajoja eri-ikäisille kohderyhmille. Museon palveluja markkinoidaan aktiivisesti eri kanavissa. Yhteistyöverkostoja vahvistetaan paikallisesti ja kansainvälisesti, erityisesti Pohjois-Kalotin alueella.

1. VISIO JA ARVOT

VISIO

Museo vuonna 2030:

Museo on tunnettu monipuolisena asiantuntijana ja yhteisönsä luotettavana museona. Se inspiroi ja rohkaisee tarkastelemaan menneisyyden ilmiöitä katsoen kohti tulevaisuutta. Museo on eturintamassa pohjoisen alueen historian, luonnon ja kulttuuriperinnön tallentamisessa, tutkimuksessa ja esittämisessä. Se luo elämyksiä ja kohtaamisia, jotka herättävät keskustelua.

ARVOT

Luotettava ja vastuullinen:

Museo on luotettava tiedon tuottaja ja tallentaja, joka toimii kestävästi, eettisesti ja vahvistaa tutkitun tiedon arvoa yhteiskunnassa.

Yhteisöllinen ja osallistava:

Museo on yhteisöjensä ääni ja näyttämö, joka tarjoaa tilaa ja tukea kulttuuriperinnön jakamiseen kaikille. Museo on erityisesti paikallisten tarinoiden ja perinteiden vaalija, joka edistää yhteisöjen yhteenkuuluvuutta ja kulttuurista vuorovaikutusta.

Rohkea ja ennakkoluuloton:

Museo avaa ovia uusille rohkeille ajatuksille ja näkökulmille. Museo auttaa ihmisiä ymmärtämään monitahoista menneisyyttä ja rakentamaan yhdessä parempaa kestävää tulevaisuutta.

2. TOIMINTAA OHJAAVAT MUSEOSÄÄNNÖT JA – SOPIMUKSET

ICOM museomääritelmä (2022) <https://icomfinland.fi/museomaaritelma/>

Museo on yleishyödyllinen, pysyvä ja yhteiskuntaa palveleva instituutio. Se tutkii, kerää, säilyttää, tulkitsee ja asettaa näytteille aineellista ja aineetonta perintöä. Museot ovat yleisölle avoimia, saavutettavia ja inklusiivisia. Museot edistävät monimuotoisuutta ja kestävää kehitystä. Ne toimivat ja viestivät eettisesti ja ammattimaisesti, yhdessä yhteisöjensä kanssa. Museot tarjoavat monipuolisia oppimisen, ilon, pohdinnan ja tiedon jakamisen kokemuksia.

- Museolaki 314/2019 <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/314>
- Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404
- Mahdollisuuksien museo - Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160600/OKM_11_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- ICOM museotyön eettiset säännöt <https://icomfinland.fi/app/uploads/2022/05/ICOM-Museotyon-eettiset-saannot.pdf>
- Museon toimintaa ohjaavat säännöt (Rovaniemen vapaa-ajan ltk. 24.4.2019) (liite)
- Rovaniemen kaupungin strategia
- Lapin maakuntamuseon alueellisten vastuumuseotehtävien suunnitelma 2023–2026 (liite)
- Lapin maakuntamuseon kokoelmapoliittinen ohjelma (liite)
- Lapin maakuntamuseon näyttelypoliittinen ohjelma (liite)
- Rovaniemen kaupungin lahjaesineet kokoelmaohjelma (Kokoelmapoliittisen ohjelman liite)
- TAKO valtakunnallinen tallennus- ja kokoelmayhteistyö ja sopimus (Kokoelmapoliittisen ohjelman liite)
- Museon kuvapalveluhinnasto <https://www.rovaniemi.fi///loader.aspx?id=ef7ac789-5f51-4e2c-bado-68bb6868e542>
- Yhteistyösopimus Saamelaismuseo Siidan kanssa (Kokoelmapoliittisen ohjelman liite)
- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen tutkimuksen käytännöt <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Viranomaistehtävissä Museolain lisäksi:

- Muinaismuistolaki 295/1963 (uusi laki tulossa)
- Rakentamislaki 751/2023
- Hallintolaki 434/2003
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 808/2019
- Luonnonsuojelulaki 9/2023

3. MUSEON KUVAUS

Lapin maakuntamuseo on alueellinen vastuumuseo, jonka museopalveluihin kuuluvat kokoelmat, laajat asiantuntijapalvelut, näyttelyt ja yleisötyö. Museolla on kaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön määräämää alueellisesta vastuumuseotehtävää: 1. museotoiminnan edistämistehtävä, vastuualueena kaksitoista Lapin kuntaa: Enontekiö, Inari, Kemijärvi, Kittilä, Pelkosenniemi, Posio, Ranua, Rovaniemi, Salla, Savukoski, Sodankylä ja Utsjoki. 2. Kulttuuriympäristötehtävä, vastuualueena yhdeksän kuntaa eli edellä mainitut pois lukien saamelaiden kotiseutualue. Rovaniemen taidemuseolla on alueen taiteen vastuumuseotehtävä.

Museon omistaa Rovaniemen kaupunki. Museo kuuluu Rovaniemen hyvinvointilautakunnan alaisena toimiviin vapaa-ajanpalveluihin. Museo avattiin 1.10.1975 Lappia-talon yhteydessä. Museolle valmistui uudet tilat Arktikum-taloon vuonna 1992. Samassa yhteydessä valmistunut perusnäyttely Selviytyjät korvattiin vuonna 2003 Pohjoiset keinot -näyttelyllä, jota on sittemmin täydennetty vuosittain monin eri tavoin.

Museon perustehtävä on vastuualueensa kulttuureihin, historiaan ja luontoon liittyvän aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön suunnitelmallinen keruu, tallennus, tutkimus ja esittely. Lisäksi museo tarjoaa monissa Lapin luontoon, esineelliseen ja rakennettuun kulttuuriperintöön, historiaan, arkeologiaan sekä laajemmin kulttuuriympäristöön ja maisemaan liittyvissä asioissa asiantuntija- ja viranomaispalveluja.

Museossa työskentelee 15 vakituista työntekijää. Lisäksi museolla on määräaikaisena töissä henkilöitä erilaisissa hankkeissa sekä erilaisina harjoittelijoina ja työssäoppijoina.

Museon tehtävät ja nimikkeet:

- 1. Hallinto, talous**
 - a. museonjohtaja
 - b. museosihteeri 50 %

- 2. Kokoelmat**
 - a. Esinekokoelma: amanuessi
 - b. Arkistoaineisto: amanuessi (tekee myös ALVA-työtä)
 - c. Kuva-arkisto: kuva-arkistonhoitaja ja valokuvaaja
 - d. Luonnontieteelliset kokoelmat: amanuessi

- 3. Alueelliset vastuumuseotehtävät (ALVA)**

Kulttuuriympäristö:

 - a. Arkeologia: arkeologi
 - b. Rakennusperintö: amanuessi ja korjausrakentamisen asiantuntija

Alueellisen museotoiminnan edistäminen:

 - c. Alueellinen työ: amanuessi (tekee myös arkistoaineistotyötä)

- 4. Näyttelyt ja yleisötyö**
 - a. Suunnittelu ja viestintä: amanuessi
 - b. Opastus ja valvonta (myös museopeda ja näyttelyhuolto): neljä opas-valvojaa
 - c. Tekniset työt: museomestari 50 % (tekee myös kokoelmiin liittyviä tehtäviä)

Arktikum-talon sisällöntuottajien (Lapin maakuntamuseo ja Lapin yliopiston Arktinen keskus) markkinoinnista, lipunmyynnistä, museokaupasta ja ravintolasta vastaa tähän tarkoitukseen perustettu Arktikum-palvelu Oy. Lipunmyyntitulot tilitetään puoliksi Rovaniemen kaupungille ja Lapin yliopistolle, jotka ostavat tarvitsemansa palvelut Arktikum-palvelu Oy:ltä. (Tähän on kuitenkin tulossa muutos vuoden 2026 aikana, jota ei vielä tiedetä tarkasti.)

TOIMITILAT

Arktikum

Museon toimistot, näyttelyt ja osa kokoelmista sijaitsevat Arktikumissa, osoitteessa Pohjoisranta 4, Rovaniemi.

Talon pinta-ala on 4 523 m², josta museon tiloja on 1 526 m²

- Perusnäyttely 949 m², vaihtonäyttelytila 166 m², toimisto- ja työtilat 577 m².
 - Kuva-arkiston holvit
 - Luonnontieteen kokoelmat ja arkeologisten löytöjen väliaikainen säilytystila alakerrassa
 - Valokuvastudio
 - Kulttuuriympäristö / tutkimustila
 - Säilytystilat näyttelytarvikkeille
- Arktisen keskuksen ja museon yhteistiloja on 1 461 m²: yleisötilat, luokkahuone, auditorio sekä puu- ja metalliverstaat.

Kokoelmakeskus

Kulttuurihistorialliset kokoelmat (esineet ja arkistoaineisto) sijaitsevat museoiden yhteisessä kokoelmakeskuksessa osoitteessa Ahjotie 7, Rovaniemi.

- Kolme hallia, pinta-ala 1459 m²
- halleissa A ja B on säädelyolosuhdeilmastot (lämpö ja kosteus).
- Iso lastauslaituri (sisään ajettava)
- kokoelmien vastaanottohuone, pakastin ja karanteenimahdollisuus
- konservointihuone / konservaattorin työtilat
- toimisto- ja taukokuoneet

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Nimimuutos Lapin maakuntamuseo → LAAVU Lapin alueellinen vastuumuseo
2. Arktikumin peruskorjauksen vaatimat toimenpiteet ja aikataulut
3. Kokoelmakeskuksen aktiivisen käytön tehostaminen, yhteishankinnat taidemuseon kanssa ja työntekijöiden yhteistyön tiivistäminen
4. Monipuolinen, ajantasainen ja jatkuva lisäkoulutus koko henkilökunnalle
5. Harjoittelu- ja työkoekilujaksojen aktiivinen mahdollistaminen ja kehittäminen kaikkien osapuolten eduksi

4. KOKOELMAT

Kokoelmat ovat museon perustehtävä ja toiminnan ydin, josta tulee huolehtia ammattimaisesti, suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti. Kokoelmien kokonaismäärä on noin 500 000. Museolla on vuonna 2025 päivitetty erillinen kokoelmapoliittinen ohjelma, joka määrittelee kokoelmat ja niiden toimenpiteet. Tässä suunnitelmassa listataan sen vuoksi vain kokoelmien tärkeimmät asiat vuosiksi 2025–2030. (Kokoelmapoliittinen ohjelma on liitteenä.)

Kokoelmiin liittyy kiinteänä osana kokoelmaohjelmat ja digitalisaatio, sekä niiden mahdollistama entistä monipuolisempi asiakaspalvelu. Sitä tulee myös koko ajan kehittää, mitata asiakaspalautteen avulla ja huolehtia saavutettavuudesta ja laajuudesta.

Museon kokoelma- ja tallennustehtävien tärkeimmät painopisteet valtakunnallisen työnjaon (TAKO-verkosto) ja museon oman kokoelmapoliittisen ohjelman mukaan ovat: toinen maailmansota Lapissa (Saksan armeijan toiminta), Lapin jälleenrakennusaika, Petsamo ja Kuolajärvi, Lapin matkailu (Lapin matkamuistot) ja lappilainen identiteetti.

Kulttuurihistorialliset kokoelmat käsittävät esinekokoelman (noin 21 000 objekti), arkistoaineiston (noin 40 hyllymetriä), kuva-arkiston (noin 400 000 kuvaa) ja äänitearkiston (noin 2 500 erilaista äänitettä). Kokoelmat sisältävät laajasti toimialueen eri aihepiirejä. Kokoelmat palvelevat asiakkaita sekä museon tiloissa että julkisen Finna-hakupalvelun kautta. Kokoelmat palvelevat myös perustutkimusta, tiedotusvälineitä, näyttelytoimintaa ja opetusta. Kokoelmien hallintaan käytetään CollectionPro-ohjelmaa.

Luonnontieteelliset kokoelmat (noin 30 000 näytettä ja lisäksi hyönteiskokoelma / tarkkaa kokonaismäärää ei tiedetä) painottuvat pohjoissuomalaiseen eliöstöön, erityisesti selkärangkaisiin, erilaisiin hyönteisiin (erityisesti perhoset, kaksisiipiset, vesihyönteiset) ja putkilokasveihin. Museolla on myös edustava kivikokoelma. Lapin maakunnan ohella näytteitä on peräisin myös muualta Suomesta, Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta. Kokoelmat palvelevat perustutkimusta, näyttelytoimintaa ja opetusta. Kokoelmat on digitoitu laji.fi -palveluun.

Museolla ei ole omia arkeologisia kokoelmia. Museoon toimitetut tai museon toiminnan kautta saapuvat muinaislöydöt toimitetaan muinaismuistolain mukaisesti Museovirastoon. Aineistojen tilapäistä säilyttämistä, puhdistusta ja luettelointia varten museolla on asianmukaiset kokoelmatilat. Museo säilyttää erillisellä sopimuksella Pöykkölän kotiseutumuseon kiviesinekokoelmaa.

Lahjaesinekokoelmat koostuvat Rovaniemen kaupungin ja Lapin lääninhallituksen lahjaesinekokoelmista. Kokoelmat sisältävät eri yhteyksissä tulleita virallisia lahjoja ja muistoesineitä. Rovaniemen kaupungin lahjaesinekokoelmalle on laadittu oma toimintasuunnitelmansa. Diaarissa on 1 135 päänumeroa, minkä lisäksi kokoelmassa on useita satoja vielä inventoimattomia esineitä.

Käsikirjasto palvelee ensisijaisesti museon henkilökuntaa, mutta se on myös asiakkaiden käytössä museon tiloissa (ei lainausta). Käsikirjasto on osa Museokirjastoa, joka kuuluu Lapin kirjastoon.

Aineistot löytyvät Finna-palvelusta (<https://lapinkirjasto.finna.fi/>). Kirjasto muodostuu kolmesta kokoelmasta: kulttuurihistoria, Wallenius-kokoelma (420 nimekettä) ja luonnontieteen kokoelma. Säilytystilan rajallisuuden vuoksi käsikirjastoa kartutetaan harkitusti valikoiden teoksilla, jotka liittyvät museon tutkimusaiheisiin, kokoelmiin tai tallennusvastuuaiheisiin. Kartunta on noin kymmenkunta teosta vuodessa.

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Kulttuurihistorialliset kokoelmat (esineet, arkisto, valokuvat, audiovisuaalinen arkisto)
 - Kokoelmien saavutettavuuden parantaminen digitaalisesti: Finna.fi -palveluun avattavan aineiston lisääminen ja museon oman näkymän kehittäminen
 - Lapin alueellisen kokoelmaohjelman laatiminen yhteistyössä muiden museoiden kanssa
 - Kokoelmakeskuksen aineistojen järjestäminen, sekä toimivan kokoelmatyön ja -hoidon organisointi keskuksessa.
 - Kotiseutuarkiston perustamiseen liittyvät suunnitelmat ja siihen liittyvä tallennusvastuun työnjaon laatiminen / rahoituksen löytäminen
2. Luonnontieteelliset kokoelmat
 - Näytteiden paikkatietojen merkitsemisen jatkaminen sähköiseen muotoon ja liittäminen Kotka-kokoelmienhallintajärjestelmään (laji.fi)
 - Tieteellisesti korkeatasoisen tyyppiyksilöitä sisältävän kokoelman systemaattinen järjestäminen ja kartuttaminen
3. Arkeologiset aineistot
 - Museon oman toiminnan kautta karttuneen arkeologisen aineiston toimittaminen kulloinkin erikseen sovittavalla tavalla Suomen Kansallismuseon kokoelmiin liitettäväksi.
 - Museolle tuotujen esinelöytöjen suunnitelmallinen toimittaminen Museovirastoon.
4. Käsikirjasto
 - Aktiivisempi suunnitelmallisuus kartunnassa: määritellään aiheet paremmin
 - Poistojen tekeminen ja kirjaston tilan hallinta
 - Luetteloinnin jatkaminen Lapin kirjastojärjestelmään
5. Lahjaesinekokoelmat
 - Kokoelmien inventointi ja poistojen tekeminen
 - Rovaniemen kaupungin lahjaesinekokoelman käytön tehostaminen

5. TUTKIMUS JA DOKUMENTOINTI

Museon tärkeimpiä linjauksia on vahvistaa kokoelmiin ja kulttuuriympäristötehtäviin liittyvää erilaista tutkimusta ja dokumentointeja. Osa näistä on samoja kuin museon alueellisten vastuumuseotehtävien suunnitelmassa (ks. liite). Tässä työssä painottuu museon dynaamisuus, jossa museolta sekä odotetaan että se myös itse kokee merkitykselliseksi entistä painokkaamman yhteiskunnallisen vaikuttavuuden. Olennaista on tunnistaa museon yhteiskunnalliset kyvyt ja voimavarat sekä museokohtainen asiantuntemus ja erityisosaaminen. Museon tulee aktiivisesti tunnistaa ja ottaa käsittelyyn laajempia, ajankohtaisia yhteiskunnallisia ongelmia ja tarpeita.

Dokumentoinnit sisältävät nykyajandokumentointihankkeita, joita tehdään erityisesti valtakunnallisessa yhteistyössä Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:ssä muiden museoiden kanssa. Dokumentoinnit ja museon muun toiminnan tiedot tallennetaan Collection Pro – kokoelmanhallintasovellukseen osaksi museon yhtenäistä tiedonhallintaa.

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Lappilaisen rakennuskannan dokumentointi ja tallennus MIP-tietokantaan
2. Lapin matkamuistot -tutkimushanke yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa
3. Itä-Lapin tutkimushanke, arkeologia (alkanut vuonna 2023).
4. Eräiden eliöryhmien systemaattinen seuranta ja kartoitus; kartoitukset painotetaan maankäytön kannalta kriittisille kohteille.
5. Taksonominen perustutkimus, faunistiikka ja ekologiseen perustutkimukseen osallistuminen yhteistyössä mm. yliopistojen kanssa.
6. Laserkeilaushanke (Lapin museoiden yhteistyö)
7. Arkeologinen perusinventointiohjelma (koko vastuualue): Salla 2024–2026, Pelkosenniemi 2027–2028, Kemijärvi tai Posio 2029–2031, muut kunnat 2032-
8. TAKO-nykydokumentointeihin osallistuminen

6. ALUEELLINEN TOIMINTA

Museolain 314/2019 mukaiset tehtävät: Museotoiminnan edistäminen ja kulttuuriympäristö.

Alueelliseen vastuumuseotoimintaan on olemassa oma toimintasuunnitelmansa, joka on tehty rahoitushakua varten ja jolla on nelivuotinen sykli 2023–2026 ja 2027–2030. (Alueellisten vastuumuseotehtävien suunnitelma 2023–2026 liitteenä.)

7. NÄYTTELYT

Museolla on näyttelypoliittinen ohjelma 2025–2030 (liite), joka sisältää tarkemmat tiedot.

Perusnäyttely

Museon perusnäyttelyt sijaitsevat Arktikum-talon putken oikealla puolella kahdessa kerroksessa. Lapin maakuntamuseon perusnäyttelyn pinta-ala on 949 neliötä. Perusnäyttelyn pääasiallinen näyttelypoliittinen linja on esittää lappilaista ja saamelaista sekä henkistä että aineellista kulttuuria sekä alueen luonnon ilmiöitä. Pohjoiset keinot -perusnäyttelyn (alakerta) lisäksi esillä on Petsamo -kokonaisuus ja Kuolajärvi - Vanha Salla -osio (yläkerran kaksi näyttelysalia). Perusnäyttelyissä tehdään vuosittain sekä sisällöllisiä että teknisiä uudistuksia.

Erikoisnäyttelyt

Vaihtonäyttelytilassa (166 neliömetriä) on esillä museon omaa tuotantoa ja uutta tutkimusta esitteleviä erikoisnäyttelyitä ja myös ulkopuolisten tuottamia erikoisnäyttelyitä. Vaihtonäyttelyiden sisältö voi vaihdella, mutta yleisenä linjauksena on pohjoisuus ja erityisesti lappilaisuus. Ulkopuolisten näyttelyiden on oltava laadukkaita ja sisällöltään museon linjaan sopivia. Museo pidättää oikeuden valita näytteilleasettajat. Tavoitteena on tuottaa erikoisnäyttelyitä pääosin omana tuotantona ja käyttää kokoelma- ja tutkimustyön tuloksia näyttelyiden pohjana. Näyttelyiden tuottamisen tavoitteena on mm. herättää hedelmällistä yhteistyötä, laajentaa asiakaskuntaa, tarjota pedagogisia palveluita alueen koululaisryhmille, vahvistaa paikallista identiteettiä sekä kartuttaa kokoelmia ja henkilökunnan osaamista.

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Perusnäyttelyä huolletaan ja ylläpidetään säännöllisesti.
2. Perusnäyttelyn osioita korjataan ja uusitaan suunnitelmallisesti
3. Uuden perusnäyttelyn rahoitusneuvottelut aloitetaan ja prosessi käynnistetään vuosien 2027–2028 aikana – > uusi perusnäyttely valmis viimeistään v. 2032 (Arktikum 40 vuotta)
4. Osallistetaan yhteisöjä uuden perusnäyttelyn suunnitteluun.
5. Erikoisnäyttelyt aikataulutetaan sopimaan yhteen perusnäyttelyuudistuksen suunnitelman kanssa.

8. YLEISÖTYÖ

Museon yleisötyö liittyy useaan museon toimintamuotoon: näyttelytoiminta, kokoelmapalvelut, erilaiset tapahtumat ja hyvinvointipalvelut. Yleisötyön tarkoitus on siten sekä opettaa, tarjota erilaisia museopalveluita että luoda hyvinvointia monen ikäisille asiakkaille.

Osa yleisötyöhön liittyvistä palveluista ostetaan sopimuksella Arktikum Palvelu Oy:ltä (lipunmyynti, markkinointi, tapahtumien yleinen järjestäminen ja tiedottaminen, kaupunkioppaiden palvelut) ja osan museo tuottaa itse.

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Opastukset ja valvonta: museon oman opastustoiminnan kehittäminen mm. tuottamalla avoimia yleisöopastuksia perus- ja erikoisnäyttelyihin säännöllisesti. Opastustoiminnan järjestelmiä (Audio Guide -järjestelmä) ja kielivalikoimaa koskevien palvelujen täydentäminen. Kameravalvonnan ylläpito.
2. Arktikum- ja kaupunkioppaiden koulutuksen uudelleenorganisointi sekä kehittäminen yhdessä Arktikum Palvelu Oy:n ja Lapin yliopiston Arktisen keskuksen kanssa.
3. Museopedagogia: perus- ja erikoisnäyttelyä koskevien opetuspakettien ja työpajojen järjestäminen. Vakiintuneiden vuosittaisten tapahtumien järjestäminen ja kehittäminen myös jatkossa. Uusien opetuspakettien sekä koululais- ja päiväkotiryhmille tarkoitettujen ohjattujen museovierailujen ja työpajojen kehittäminen ja tuotteistaminen yhteistyössä käyttäjien kanssa. Palvelujen markkinointi kohderyhmille.
4. Tapahtumat:
 - yleisöluennot: järjestetään vuosittain, mutta tarkasti harkiten
 - Arktikum-talon vuosittaiset tapahtumat (mm. museoviikko ja museopäivä, Rovaniemi-viikko ja Rovaniemi-päivä, Sahanperän savotta, Rovaniemen vanhat markkinat, koululaisten tiedeviikko Arktikumissa)
 - Tapahtumat vastuualueella: järjestetään ja osallistutaan mahdollisuuksien mukaan
5. Museon juhlavuosi 2025: 50 vuotta (1.1.2025)
 - Järjestetään yleisötapahtumia (teemoitettuja) ja virallinen juhlatilaisuus
 - Markkinointitempauksia, erityisesti jos museon nimi vaihtuu vuoden aikana
6. Ikäihmisten palvelut: Helmikammarin muistelukerho
 - Yhteistyö Rovaniemen seurakunnan Helmikammarin (ikäihmisten kyläpaikka) kanssa jatkuu. Laajennetaan muistelutoimintaa ajoittain myös kolmannen sektorin palveluntarjoajien saataville (esim. Muistitupa / Lapin muistiyhdistys ry)
 - Osallistutaan Rovaniemen kaupungin organisoimaan Vanhusten viikkoon
7. Muut hyvinvointipalvelut: Museon ystävät ja Päiväkeskus
 - Vapaamuotoisen Museon ystävät -ryhmän toiminnan aktiivinen tukeminen ja erilaisten mahdollisuuksien tarjoaminen osallistumiseen museon kokoelma-, näyttely- ja dokumentointitoimintaan
 - Jatketaan vierailuja Rovaniemen Päiväkeskuksella: toteutetaan asiakkaiden toiveiden mukaan
 - Pidetään aktiivisesti avoinna mahdollisuutta löytää myös uusia toimintamuotoja

9. TIEDOTUS- JA JULKAISUTOIMINTA

Maakunnallinen museolehti Raito ilmestyy kerran vuodessa. Lehdessä julkaistaan erityisesti Peräpohjolan ja Lapin museotyöhön, luontoon ja ympäristöön sekä aineelliseen ja henkiseen kulttuuriin liittyviä artikkeleita. Lehteä on julkaistu vuodesta 1983 lähtien.

Lapin maakuntamuseon julkaisut -sarjassa on vuoden 2024 toukokuuhun mennessä ilmestynyt 27 erillistä julkaisua, joista monet ovat liittyneet museon kokoelmiin ja näyttelyihin. Museon Rovaniemen kaupungin alla olevia www-sivustoja ja sosiaalisen median näkyvyyttä kehitetään edelleen. Museon työntekijät julkaisevat vuosittain eri toimialoja ja teemoja koskevia asiantuntija-artikkeleita entiseen tapaan. Varsinaisia tiedotteita museo laatii eri tiedotusvälineille erikoisnäyttelyistä ja mm. tutkimustyönsä tuloksista.

Some-kanavat: Facebook-tili, Instagram-tili, Youtube-kanava

Museo ylläpitää omaa Facebook-tiliä: <https://www.facebook.com/lapinmaakuntamuseo>

Museo ylläpitää myös Instagram-tiliä: <https://www.instagram.com/lapinmaakuntamuseo/>

Museon oma Youtube-kanava: https://www.youtube.com/@lapinmaakuntamuseo_rovaniemi

Artikkelit

Museon tutkimustoimintaan liittyvät artikkelit ja raportit julkaistaan museon nettisivuilla:

<https://www.rovaniemi.fi/Vapaa-aika/Kulttuuriyksikot-ja-museot/Lapin-maakuntamuseo/Julkaisut/Lapin-maakuntamuseon-artikkelit>

Osa museon omista julkaisuista (pdf-muodossa) löytyy myös museon nettisivuilta:

<https://www.rovaniemi.fi/Vapaa-aika/Kulttuuriyksikot-ja-museot/Lapin-maakuntamuseo/Julkaisut>

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. Otetaan käyttöön museon uusi nimi ja brändi: logo ja logon aktiivinen käyttö (mm. työvaatteet), lahjatuotteet, sähköinen allekirjoitus, ovikyltit jne. Panostetaan museon näkyvyyteen.
2. Raito-lehden toimivasta brändistä huolehditaan.
3. Julkaisujen tekemistä jatketaan, mutta tarkasti harkiten ja mahdollisesti sähköiseen julkaisemiseen siirtyen.
4. Päivitetään vuosittain museon some-suunnitelmaa ja pyritään löytämään keinoja sen vaikuttavuuden tutkimiseksi. Ollaan avoimia uusille toimintamuodoille jatkuvasti kehittyvässä tilanteessa.
5. Tiivistetään tiedonvaihtoa ja suunnitelmallisuutta yhdessä Arktikum Palvelu Oy:n kanssa.

10. YHTEISTYÖVERKOSTOT

Museon perustehtävien hoitamisessa erilaiset toimivat ja aktiiviset yhteistyöverkostot ovat tärkeitä. Niiden avulla ja erilaisen yhteistyön tuloksena sekä kokoelmat, tutkimus, näyttelyt, yleisötyö että alueelliset tehtävät voidaan hoitaa monipuolisemmin ja laajemmin.

Yhteistyöverkostot ovat jo itsessään museon osallistumista monenlaiseen työskentelyyn vastuualueella, mutta samalla ne luovat museolle tavan myös osallistaa muita museon prosesseihin.

Yhteistyötahot ovat monenlaisia ja erityisen tärkeää onkin huolehtia siitä, että museo työskentelee laajalla skaalalla erilaisten tahojen kanssa. Virallisia toimijoita ovat esim. Lapin yliopisto, Oulun yliopisto, Metsähallitus, Lapin ELY-keskus jne. Museotoimijoita ovat ensisijaisesti muut Lapin alueen museot, joiden kanssa toimitaan aktiivisesti LAAVA-verkostossa (Lapin alueelliset vastuumuseot) ja järjestetään LaMu-kahveja ja Lapin museopäiviä kaikille Lapin museoille. Yhteistyö muiden Suomen museoiden kanssa on myös tärkeää mm. TAKO-yhdistyksen kautta. Merkityksellisiä yhteistyötahoja ovat myös erilaiset yritykset, yhdistykset ja järjestöt, joita Lapissa on laajasti. Kaiken kaikkiaan on tärkeää aktiivisesti etsiä uusia mahdollisuuksia ja avauksia yhteistyöverkostoihin riippuen meneillään olevasta museon toiminnasta (esim. ajankohtaiset tutkimusaiheet).

Museon alueellinen vastuumuseosuunnitelma sisältää useita erilaisia tarkempia määritelmiä yhteistyötahoista.

SUUNNITELMAT 2025–2030:

1. LAAVA-yhteistyön merkityksen esilläpitäminen ja kehittäminen
2. Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen kanssa tehtävä yhteistyö
3. Yhteistyön uudelleen virittäminen ja ylläpitäminen Pohjois-Kalotilla (Ruotsin ja Norjan museot): kokoelmat, tiedonvaihto, tutkimus ja myöhemmin myös mahdollinen näyttely-yhteistyö
4. Laphan ja hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyömuoto: pyritään löytämään 1-2 tapaa tehdä molempia tahoja hyödyttävää jatkuvaa yhteistyötä (voi olla myös pienimuotoista).
5. Osallistutaan aktiivisesti Vihreän siirtymän SISU-hankkeeseen (kestää vuoteen 2029) ja otetaan käyttöön hankkeen aikana opitut menetelmät myös muassa yleisötyössä.
6. Osallistutaan edelleen TAKO-yhteistyöhön, erityisesti nykydokumentointien osalta
7. Osallistutaan Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmään
8. Osallistutaan Porisevat porstuat ja pohjoiset kulttuurimaisemat -hankkeeseen

11. TULEVAISUUS

Museon tulevaisuutta määrittelee sen kyky pitää ammattimaisesti huolta kokoelmistaan ja tutkimustoiminnastaan samaan aikaan, kun museo aktiivisesti suuntautuu osaksi yhteisöjään ja ympäröivän yhteiskunnan haasteita. Tilanne on yhtä aikaa sekä kaksijakoinen että parhaimmillaan sellainen, jossa kaikki toiminta tukee ja ruokkii toisiaan. Museon perusarvoina rohkeus ja ennakkoluulottomuus edellyttävät sitä, että museossa ei tehdä asioita vain siksi, että ne ovat trendikkäitä, vaan siksi että ne ovat todellisia museoasioita; ne kestävät aikaa, ovat ylisukupolvisia, saavat ajattelemaan asioita laajalla perspektiivillä ja toivottavasti myös ravistelevat luutuneita käsityksiä. Työssä on tärkeää muistaa näyttelysuunnitteluunkin kuuluva KISS-metodi: *Keep it simple stupid*. Lopulta kaikkea museotyötä tehdään aina asiakkaita varten, ja museon täytyy pitää huolta siitä, että asiakkaat pysyvät työssä mukana ja ymmärtävät museoammattilaisten työssään tekemiä valintoja ja sitä kautta myös työn tuloksia. Tämä vaatii tulevaisuudessa museolta parempaa ja avoimempaa tiedottamista sekä uusia tapoja avata museotyön perusteita.

Parhaimmillaan museo on tulevaisuudessa yhä enemmän mukana rakentamassa ihmisten identiteettiä ja hyvinvointia, tukemassa alueensa vetovoimaa ja pitovoimaa sekä kehittämässä jo perinteiseksikin miellettyä sivistystehtävää. Tässä kaikessa merkityksellisiä asioita ovat vihreä siirtymä, ilmastoasiat ja -teot ja tulevaisuusperintö.

Museon startegiana on profiloitua luottetavan uuden pohjoisen tutkimuksen tekijänä ja tämän tutkimustiedon esittäjänä. Museo ottaa myös käyttöön uuden Laavu-nimen, joka tukee ja auttaa tässä profiloitumisessa.